E.A.-speciale i fransk, 1972

LES MAISONS DE LA CULTURE

AF

Alex Skadhauge Andersen

Les maisons de la culture

E. A.-speciale i fransk

Alex Skadhauge Andersen*

1972
Handelshøjskolen i København

*Ce document a été mis en forme en LaTeX par Charlotte Bouckaert en 2021.

Indhold

1 Fransk plankultur efter 2. verdenskrig 3

2 Kulturministeriet 5

3 Formål med kulturhusene 7

4 Opførelse af et kulturhus 9

5 Ledelse 10

6 Eksisterende og planlagte kulturhuse og andre former for kulturcentre 15
- 6.1 De 9 eksisterende kulturhuse . . . 15
- 6.2 Planlagte eller projekterede kulturhuse . . . 17
- 6.3 Les Centres d'Animation Culturelle (C.A.C.) . . . 17

7 Den geographiske fordeling af M. C. og andre kulturcentre 21

8 Kulturhusenes arkitektur og indretning 22

9 Financiering 28
- 9.1 Investering . . . 28
- 9.2 Driftsomkostninger . . . 30
  - 9.2.1 Indtægter . . . 30
  - 9.2.2 Udgifter . . . 30

10 Kulturhusenes kunstneriske produktion 32

11 Kulturhusenes publikum 35
- 11.1 Besøgstal . . . 35
- 11.2 Publikums aldersmæssige fordeling . . . 39
- 11.3 Erhvervsmæssige og sociale grupper . . . 39

12 Afsluttende bemærkninger 41

Litteratur 43

1 Fransk plankultur efter 2. verdenskrig

Efter 2. verdenskrig (1947) begyndte Frankrig, delvist inspireret af Marshall-hjælpen fra U.S.A., at opstille langsigtede planer (4-5 år) for den økonomiske og sociale udvikling af landet; noget sådant havde hidtil ligget de vesteuropæiske lande ret fjernt. Dog er den franske Plan i sin natur vidt forskellig fra de kommunistiske femårsplaner, idet den jo kun er vejledende og langt mindre stram end de kommunistiske. Det er måske også denne principielle forskel, der har muliggjort, at den franske plan har kunnet finde anvendelse også på det kulturelle område.

Den 1. Plan, 1947-53 (forlænget på grund af Marshall-hjælpen), gik i hovedsagen ud på at genopbygge det krigsødelagte produktionsapparat, især råindustrien. Karakteristisk for den 1. Plan var, at dens mål på det sociale område langtfra blev opnået. Det samme gjorde sig tildels gældende for den 2. Plan, idet kollektive faciliteter (herunder de kulturelle) ikke blev ofret nogen videre opmærksomhed. De kulturelle faciliteter er dog ikke helt glemt, dog er der ikke nedsat nogen kommission til at undersøge behov og planlægge aktioner inden for denne sektor. Disse behov skulle iflg. planen tilfredsstilles inden for rammerne af de normale bevillinger.

Med den 3. Plan (1958-61) begyndte der efterhånden at komme gang i bevillingerne inden for det sociale og kulturelle område. Især afsattes der betydelige summer til radio og fjernsyn, men også til sportshaller, stadions og andre kollektive faciliteter - dog ikke til deciderede kulturfaciliteter, idet de kulturelle behov ifølge den 3. Plan skønnes at være af en sådan beskaffenhed, at de ikke kan omfattes af en plan. De må opfyldes inden for det normale budget. Dog skete der en afgørende ting i løbet af den 3. Plan: kulturen fik sit eget ministerium i 1959 - og ikke mindre vigtigt: André Malraux blev kulturminister. Men resultaterne heraf blev dog først mærkbare med den 4. Plan.

Denne 4. Plan (1962-65) blev vendepunktet for fransk kulturpolitik og indlemmelsen af kulturlivet i den franske Plan. Primus motor var jo først og fremmest André Malraux, som vel nok må tilskrives hovedæren for „les Maisons de la Culture“.

Ligeså vigtig som oprettelsen af kulturministeriet var det, at der i 1961 blev nedsat en „Commission de l'Equipement Culturel et du Patrimoine Artistique“ (herefter blot: kommissionen) inden for „le Commissariat Général au Plan“. Denne kommissions opgaver bestod i at foretage undersøgelser af de „kulturelle behov“ og at virke for disses opfyldelse, men også at medvirke ved udarbejdelsen af „le Plan“ på det kulturelle område. Især dens „Rapport Général“ er blevet tillagt stor vægt ved udarbejdelsen af de forskellige planer.

Også på et andet punkt blev den 4. Plan et vendepunkt: nemlig m.h.t. decentraliseringsbestræbelserne inden for kulturlivet (men også inden for administration og økonomi- og erhvervsliv). Det var netop i disse bestræbelser, at „les Maisons de la Culture“ skulle spille en afgørende rolle. Man havde ganske vist tidligere forsøgt at bringe især teatret ud til provinsen. - Her erindrer man allerede Molière's forsøg med sin omrejsende teatertrup. I det 20. århundrede var der før 2. verdenskrig også kun isolerede forsøg (f.eks. Firmin Gémier, 1910, og Jacques Copeau, 1924). Disse pionerer har selvfølgelig haft deres betydning - men alligevel var det først efter 2. verdenskrig, at der for alvor blev sat ind over en bred front. Her fortsattes linjen med de omrejsende teatertrupper (Troupes permanentes og Centres dramatiques), som indkvarteredes nødtørftigt i de forhåndenværende

bygninger. Men det var først med André Malraux og kulturhusene, at disse trupper fik et fast tilholdssted. Ser man på figur 1. over opnåede resultater i løbet af den 4. Plan, bemærker man, at planen er blevet overholdt i overvejende grad - dog udskiller især 3 sektorer sig ved en relativ lav realiseringsprocent i forhold til de budgetterede beløb: nemlig bâtiments civils, l'enseignement artistique og les Maisons de la Culture (under Action Culturelle).

	Prévisions IVe Plan	Autorisations de programmes ouvertes F courants	Autorisations de programmes ouvertes F 1961	% de réalisation
Monuments historiques, bâtiments civils, cités administratives dont :	446,1	428,5	390,5	82,5
Loi-Programme relative aux monuments historiques	120	162,6	148,7	124
Bâtiments civils (non compris Palais nationaux)	120	50,9	46,7	39
Fouilles	7	9,3	8,1	116
Archives	26,8	21,1	18,3	68,3
Musées	94,7	61,2	55	58
Enseignement artistique	155,9	41,1	37,1	24
Création artistique.....	13	12,7	11,5	88,5
Action culturelle, théâtre, musique	128,6	67,4	60,9	47,5
Cinéma	16	9	7,7	48
Divers inscrits au Plan (acquisitions immobilières, études)	12	17	15,5	
Dont : études socio-culturelles	2	1,8		
Divers non inscrits initialement au Plan (Grand-Palais)		6,2	5,5	
Total : équipement culturel proprement dit	900,1	673,5	609,9	68
Cités administratives		135	122,2	
Total : y compris cités administratives	900,1	808,5	732,1	81,3

Figur 1: Action culturelle. *Les Cahiers Français*, side 32.

Med den 5. Plan fortsættes udviklingen. Her budgetterede man med en stigning på 50 % i væksten af kollektive faciliteter, heraf 5 % til kulturfaciliteter. I følge den 4. Plan skulle der i denne periode have været bygget 20 kulturhuse. I 1965 var dog kun 7 heraf indviet eller under opførelse. Med den 5. Plan skulle der have været rådet bod herpå med et samlet antal kulturhuse på 25. Ved den 5. Plans udløb i 1970 var der kun opført 12 kulturhuse, heraf havde 3 undervejs mistet deres status som kulturhuse, altså kun 9 resterende.

2 Kulturministeriet

Kulturministeriet oprettedes samtidig med den første regering under den 5. Republik, ved dekret af 24. juli 1959. Ved en betragtning af nedenstående planer over ministeriets opbygning i henholdsvis 1959 og 1969 ses tydeligt, hvorledes ministeriet er blevet delt op i stadig flere „directions“ og underafdelinger heraf („services“). Især bemærkes i denne sammenhæng, at teater og kulturhuse har fået deres egen „direction“.

LE DEVELOPPEMENT DE LA DIRECTION GENERALE
DES ARTS ET DES LETTRES DE 1959 A 1969

1959	1969
Direction Générale des Arts et des Lettres	Direction Générale des Arts et des Lettres
- Sous-Direction des Spectacles et de la Musique - Service de l'Enseignement et de la Production Artistique - Service des Lettres - Direction des Musées de France	- Service des Etudes et Recherches - Service des Expositions - Service des Echanges Culturels - Service des Lettres Direction du Théâtre et des Maisons de la Culture - Service des Enseignements Artistiques - Service de la Musique - Service de la Création Artistique Direction des Musées de France

Figur 2: Direction générale des Arts et des Lettres.

Imidlertid sker der fortsat en stadig større spredning og udspecialisering af ministeriets arbejdsområde. Under Malraux-ministeriet forberedtes en ny organisationsplan for dette (fig 3). Denne er nu taget i anvendelse under Michelet-ministeriet.

Her konstaterer man, at Direction Générale des Arts et des Lettres er blevet erstattet af en Direction de 1'Action Culturelle, hvortil er knyttet en række autonome „services“. Men mere sigende er måske den kendsgerning, at „la Direction du Théatre et des M.C.“ er forsvundet og erstattet med et „Bureau des M.C.“ under „le Service des Animateurs, M.C., Centres Culturels“.

Af denne omorganisering af kulturministeriet fremgår det, at kulturhusene frem til 1969 synes at tillægges ret stor betydning inden for fransk kulturpolitik, men at de i de seneste år er trådt lidt i baggrunden til fordel for andre medier til fremmelse af „création“ og „diffusion artistique“. Ikke desto mindre falder flere betydelige kulturelle områder stadig uden for kulturministeriet: f.eks. litteratur, radio og fjernsyn og i det hele

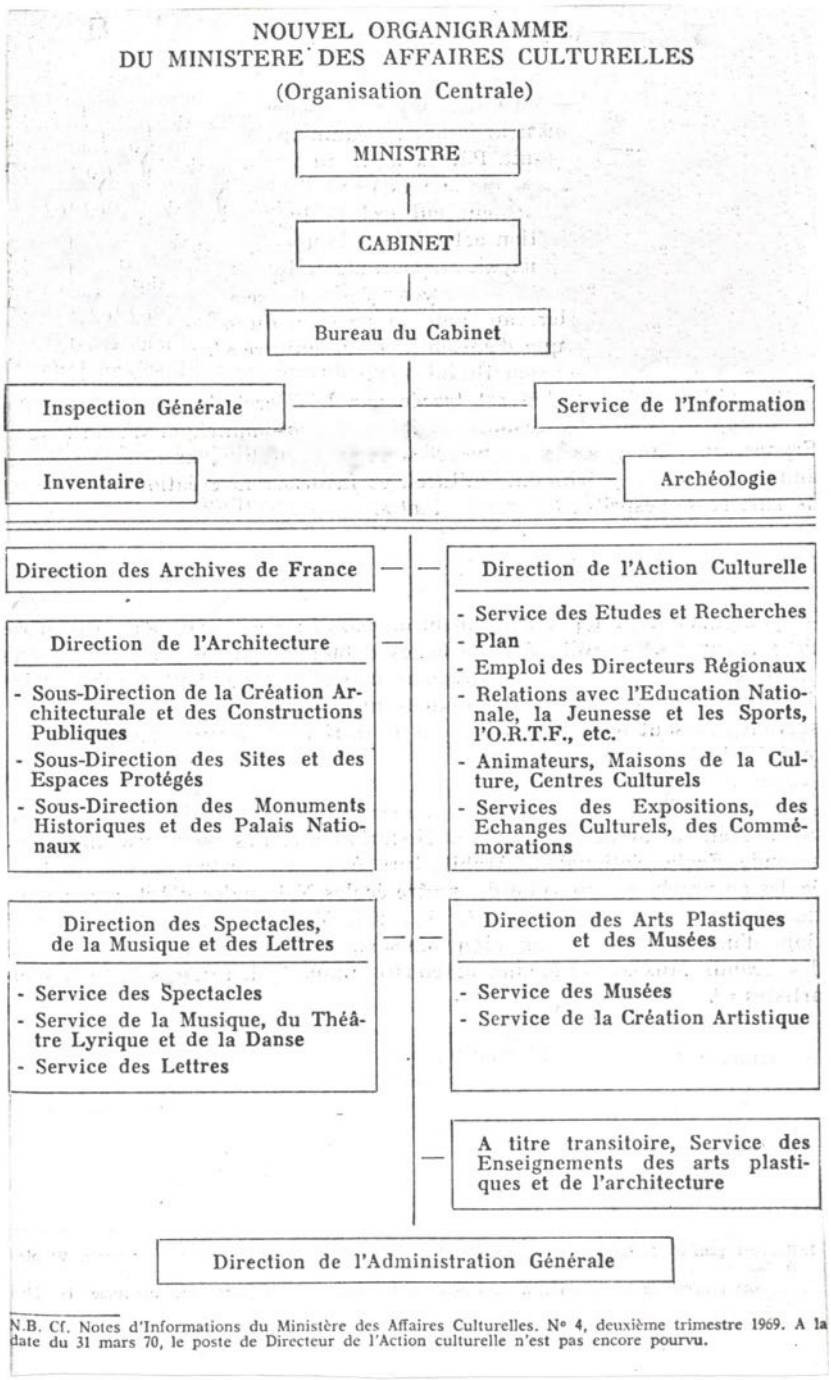

Figur 3: Direction générale des Arts et des Lettres.

taget massemedierne.

Det nye kulturministerium havde således store planer med de nye kulturhuse. Man indviede det første i le Havre allerede før den 4. Plans ikrafttræden. Man vil forstå hvilken betydning kulturhusene tillagdes frem til juli 1969, når man erindrer den allerede nævnte opbygning af kulturministeriet, de ministerielle indvielser af kulturhuse i Bourges, Amiens og Grenoble, præsidentbesøg i Bourges og Grenoble, det overvældende antal nye projekter, de hede diskussioner og i det hele taget den altafgørende rolle, som kulturhusene tillægges i Kommissionens rapport:

> „kulturministeriets aktion kan ikke betragtes som en kulturel aktion, medmindre dette ministerium direkte og effektivt råder over et nyt, 'polyvalent' middel til en landsomfattende decentraliserende 'animationsvirksomhed', som er tilgængelig for alle på alle kulturelle områder: kulturhusene."
> Rapport Ve Plan,p. 6.

Kulturhusene har således utvivlsomt været det vigtigste middel i Malraux's kulturpolitik. Spørgsmålet er nu, om de fortsat vil komme til at spille samme fremtrædende rolle under Michelet-ministeriet - ganske vist har denne allerede indviet 3 M.C. i Reims, Nevers og Châlon-sur-Saône, men der er dog idag en tendens til at tale mere om Relais d'Action Culturelle og Maisons de la Culture „éclatées" (se herom senere). Som sagt har dette også givet sig udtryk derved, at M.C. ikke længere har deres egen „Direction" - men kun en „service" (d'Animation, M.C. et Centres Culturels). Endelig hedder det i Kommissionens rapport til den 6. Plan, at decentraliseringsbestræbelserne med kulturhusene ikke bør opgives, men at man også må forsøge at gå nye veje, især når det gælder mindre og mellemstore byer, hvor de kulturelle behov antager helt andre dimensioner.

3 Formål med kulturhusene

Iflg. Malraux.

Kulturhusene har flere formål, således som Malraux har givet udtryk for det ved sine taler i Nationalforsamlingen og ved indvielser af de forskellige kulturhuse.

> „Vi tror stadig, at endemålet er godt, og at vi fortsat må stræbe henimod dette. Således som vi gennemførte den frie skolegang, drejer det sig her om at skaffe alle adgang til kulturen. Kulturhusenes vigtigste mål er *decentralisering*, afslutningen på det parisiske privilegium og opbygningen af kulturcentre i provinsen, hvor kulturen både skabes og spredes, det er erobringen af et publikum, som hverken ville have gået i teater, til koncert, på museum, fordi de materielle muligheder simpelthen ikke forefandtes, eller fordi de mente, at kulturen ikke kom dem ved."[1]

I sin tale ved indvielsen af kulturhuset i Grenoble understregede Malraux ligeledes decentraliseringen som et vigtigt element i „l'action culturelle":

[1] André Malraux: tale i Nationalforsamlingen, Nov. 1968.

> „Mine damer og herrer, det vigtigste formål med dette kulturhus er, at alt, hvad der foregår af betydning i Paris, også skal foregå her i Grenoble."

For Malraux drejer det sig om

> „intellektets kamp mod døden, mod den moderne civilisations dæmoner, for disse dæmoner er nemlig også blevet decentraliseret"[2].

Massemedierne såsom TV og radio, biograf, plader osv. kan have deres store berettigelse, men udgør samtidig en fare for kunsten - idet disse medier også kan anvendes til at hensætte folk i en tilstand af sløvhed og tilfredshed - og samtidig forflygtige den primære oplevelse af kunsten.

Et andet nøgleord for Malraux er: *demokratisering*. Ordet er ganske vist aldrig blevet benyttet af Malraux selv, men han har til gengæld talt meget om erobring af et nyt publikum og gratis adgang til kunsten.

Malraux frygter desuden de farer, der truer samfundet i form af de moderne forbrugsvaner, som truer med at degradere kulturen og fremmedgøre individet over for sig selv og omverdenen. Alt dette udgør en trussel mod den eksisterende samfundsorden. Her skal kulturen iflg. Malraux virke som et slags selvforsvar mod de opløsende tendenser i tiden - give livet den mening, som det daglige, trivielle og fordummende arbejde for industrisamfundet ikke er i stand til. Man kunne næsten fristes til at sige, at Kulturen (med stort K) har overtaget den rolle, som religionen er ved at miste, og at kulturhusene således er ved at blive nutidens kirker.[3]

Men anskuet under en anden synsvinkel kan disse kulturhuse også opfattes som "vore dages Palais de Justice"[4], forsåvidt som de er tænkt som en slags samfundsstabiliserende faktor - modvirker utilfredshed og prøver at overtale individet til at gå ind på samfundets betingelser og ikke gøre oprør mod systemet.

Derimod holder Malraux meget stærkt på, at kulturhusene ikke skal være filialer af universitetet. Som han selv udtaler:

> „Universitetet er her for at undervise. Vi er her for at undervise i at elske og værdsætte. I vort samfund er den uegennyttige søgen efter ny viden afgjort af stor betydning, men for den søgende, ikke for et trofast, loyalt folk."

Formål iflg. Kommissionen

Ironisk nok kan man bruge en af Malraux's egne udtalelser (fra hans tale i Nationalforsamlingen, 27. okt. 1966) til at illustrere forskellen på dennes egen opfattelse af kulturhusenes rolle og Kommissionens opfattelse af samme.

---

[2] André Malraux: tale ved indvielsen af M.C. de Grenoble, 3. feb. 1968.

[3] Jvf. flg. uddrag af Malraux's tale i Nationalforsamlingen den 27. okt. 1966: „La Maison de la Culture est en train de devenir – la religion en moins – la cathédrale, c'est-à-dire le lieu où les gens se rencontrent pour rencontrer ce qu'il y a de meilleur en eux".

[4] Sammenligningen lånt fra artikel af Jean-Marie Lhôte: „Maisons de la Culture-Palais de Justice-Hotels Dieu", som kan lånes på biblioteket ved Service des Etudes et Recherches du Ministère des Affaires Culturelles.

> „Der findes to måder at opfatte kulturen på ... Der er kulturen for alle, og der er kulturen for enhver. I det ene tilfælde drejer det sig om at hjælpe alle og sørge for, at alle bevæger sig i samme retning; i det andet tilfælde drejer det sig om, at enhver, der ønsker en ting, som de har ret til, kan opnå denne. ... vi vil forsøge kulturen for enhver".

Mens Malraux således kunne siges at opfatte kulturhusene som en slags kirke, hvor „folk mødtes for at møde det bedste i sig selv", kan man sige, at Kommissionen opfatter kulturhusene som et „amfiteater" hvor det gælder om at „hjælpe alle og sørge for, at alle bevæger sig i samme retning." (du Boisberranger 1971, s. 462).

I Kommissionens Rapport, Ve Plan p.6, opremses først en række af det moderne forbrugersamfunds onder, såsom kollektiv rodløshed i de nye forstadsområder p.g.a. de unormalt store ansamlinger af mennesker, som resulterer i manglende social integration, den stadig større strøm af trivielle, lette og populære forlystelser, standardisering af sæder og skikke, det umenneskelige tempo, der præger vort industrisamfund, adskillelse af arbejde og kunst m.m. Vil alle disse ting ikke med tiden føre til en degradering af vore kulturelle værdier ? spørger Kommissionen. Her kommer kulturen ind i billedet som et middel til at reducere alle disse onder.

> „Denne meget summariske opremsning af nogle aspekter af det moderne samfund tvinger til at anskue kulturens fremtid som mere og mere *implice-ret* i historien og med en tendens til hver dag at tilstræbe en integration i livets og gruppens værdier. Det gælder altså om at redde og om nødvendigt opildne disse værdier - alt imens vi accepterer fakta, men ikke de skadelige bivirkninger." Rapport Ve Plan, p. 6

Kommissionen vil altså på en gang prøve at redde de kulturelle værdier, men ønsker samtidig den økonomiske fremgang fortsat, som udgør den største trussel mod disse kulturelle værdier (accepterer fakta, men ikke de skadelige bivirkninger). Med kulturhusene vil Kommissionen prøve at tilskynde befolkningen til at deltage i dette redningsarbejde - dvs. prøve at „integrere befolkningen i livets og samfundets værdier".

Man griber altså ikke om ondets rod, men prøver at bøde på de skadelige bivirkninger. Det er altså i virkeligheden et meget snedigt manipulationsnummer, hvis det lykkes at trække folk med, idet man ved at gøre befolkningen medansvarlig i dette redningsarbejde håber at kunne lede den til at føle sig selv mindst lige så ansvarlig, hvis redningsarbejdet mislykkes.

For Malraux drejede det sig således om at ændre de sociale vaner med kunsten. Mens „la Commission du Ve Plan" derimod så kunsten som et middel til at fremme en bestemt vane: nemlig medbestemmelse („participation") eller integration.

4 Opførelse af et kulturhus

Kulturministeriet går frem efter 4 principper, når et kulturhus skal opføres.

a) Fuldstændig enighed mellem by og stat m.h.t. kulturhusets formål, således som de defineres af ministeriet.

b) Decentralisering af initiativet: iniativet skal komme fra de kommunale myndigheder.

c) Alle omkostninger, både anlæggelses- og driftsomkostninger, bæres halvt af kommunen og halvt af ministeriet. Dette paritetsprincip var i begyndelsen ret løst (der kunne gøres undtagelser fra tilfælde til tilfælde), men er nu blevet en næsten ubrydelig regel.

   Statens hjælp må anses som en gave, idet bygningerne efter opførelsen overgår til kommunens eje. Dette princip har desværre tit givet anledning til misbrug, idet de kommunale myndigheder i Thonon og Saint-Etienne har nedlagt kulturhuset, efter at dette først var opført med ministeriets hjælp, og anvendt det til andre kulturelle formål – efter at det havde fungeret i kort tid – efter de kommunale myndigheders udsagn i strid med formålsparagrafferne.

d) Opførelsen af kulturhuset sker i erkendelse af en gunstig kulturel situation, som allerede er opnået eller er under udvikling. Faktisk går der forud for ministeriets tilsagn en „action de préfiguration“ – dvs. en undersøgelse af de eksisterende behov.

Skematisk kan de forskellige processer beskrives således (du Boisberranger 1971, s. 465).

a) Iniativ:
   Kommunalråd → prefekt → ministerium
   ↕
   arkitekt – byplanlægger

b) Beslutning:
   Ministerium → kommunalråd → prefekt → ministerium → Conseil général des bâtiments de France → ministerium → prefekt → kommunalråd.

c) Opførelsen:
   arkitekter → prefekt → ministerium → kommunalråd → licitation → påbegyndelse af byggeri → ratevis udbetaling af tilskuddene.

5 Ledelse

Overenskomsten mellem Kommune og „Association Maison de la Culture“.

Den således opførte bygning tilhører kommunen. Derved ligner den faktisk alle andre kommunale bygninger (kommunale teatre, biblioteker, museer) - forskellen ligger deri, at ledelsen er overdraget en forening, kaldet Association 1901 „Maison de la Culture“.

Ministeriet har altså ikke villet påtage sig den direkte ledelse af M.C. af frygt for at komme til at dirigere de kulturelle valg, men samtidig var man også bange for at tildele ledelsen til de kommunale myndigheder, idet man frygtede, at lokalpolitiske hensyn skulle komme til at dominere det kulturelle program. Disse betragtninger var medvirkende til, at man besluttede, at overdrage den daglige ledelse til denne „Association“, hvor ministerium og kommune tilsammen ikke fik større vægt end „forbrugerrepræsentanterne“[5]

[5] Angående denne lidt vildledende betegnelse se nærmere side 16-17.

Foreningen er desuden bundet til de kommunale myndigheder ved en overenskomst, som også skulle være en garanti mod, at hverken stat eller kommune fik overvægt i foreningen.[6]

- §1
  Kommunen i . . . stiller på ubegrænset tid den fuldt færdige bygning til rådighed for „l'Association de la M.C.“ i . . .

- §2
  Foreningen har uindskrænket og gratis rådighed over den nævnte bygning.

- §3
  „Foreningen M.C.“ i . . . forpligter sig til ikke at anvende ovennævnte bygning til andre formål end kulturelle arrangementer. Den lover at afholde sig fra i disse lokaler at arrangere eller at give tilladelse til politisk eller religiøs aktivitet.

- § 14
  Nærværende kontrakt bliver ipso facto ugyldig i tilfælde af, at „l'Association M.C.“ i . . . opløses.

- § 15
  Med kulturministeriets samtykke, har byen . . . ret til at opsige nærværende overenskomst i tilfælde af, at foreningen ikke opfylder eller måtte være ude af stand til at opfylde de opstillede forpligtelser.

Vedtægter
Foreningen er i opbygning, funktion og formål baseret på en normalvedtægt udarbejdet af ministeriet:

a) Foreningens formål

- § 1
  „Der stiftes i overensstemmelse med lov af 1. juli 1901 i . . . (by) en forening kaldet 'Foreningen M.C.' i . . . hvis varighed er ubegrænset.

  Denne forening har som formål den materielle og financielle ledelse af kulturhuset for at tillade dette at opfylde den mission, som er bestemt af kulturministeriet og byen.
  nemlig:
  -at være et sted, hvorfra vor kulturelle arv spredes, et sted, hvor ny kunst skabes, hvor kulturelle strømninger mødes, og hvor der forskes på højeste niveau og på alle områder.
  -at formidle kontakten mellem kunstnere, skuespillere og publikum.
  -at tilbyde enhver muligheden for at få adgang til dette sted og at deltage i denne kontakt.“

[6] forslag til en overenskomst mellem en kommune og et kulturhus – udarbejdet af kulturministeriet.

- § 2
  „Foreningen M.C. kan under ingen omstændigheder lægge sig fast på en politisk eller religiøs linje. Den afstår fra al aktivitet på disse områder. Lokaler eller bygninger stillet til dens disposition må ikke anvendes til den slags formål".

b) Foreningens sammensætning.

- § 4
  Foreningen består af:
  -medlemmer (almindelige medlemmer, donatorer, æresmedlemmer)
  -kontingentbetalende medlemmer

  De almindelige medlemmer er:

  1) De stiftende medlemmer (de personer, der udgjorde stiftende generalforsamling)
  2) De tilforordnede medlemmer:
     mindst 3 repræsentanter fra byen, heraf borgmesteren, et tilsvarende antal repræsentanter fra kulturministeriet, mindst 1 repræsentant fra departementsrådet.
  3) De kontingentbetalende medlemmer, hvis kandidatur er indstillet af 3 almindelige medlemmer og er godkendt af bestyrelsen med 2/3 flertal.

c) Administration

- § 7
  „L'association de la M.C." administreres af en generalforsamling, en bestyrelse og et forretningsudvalg.
  - Generalforsamlingen:
    består af almindelige medlemmer, donatorer og æresmedlemmer (er dog ikke eneste beslutningsdygtige myndighed i foreningen).
  - Bestyrelsen:
    består af
    -de tilforordnede medlemmer nævnt i § 4,
    -medlemmer valgt af generalforsamlingen;

    i bestyrelsen finder man en anden fordeling af tilforordnede medlemmer og medlemmer valgt af generalforsamlingen: mens de tilforordnede medlemmer er i stort mindretal i generalforsamlingen, skal forholdet i bestyrelsen være 7 tilforordnede medlemmer (by, stat) til 9 valgte medlemmer.
  - Forretningsudvalg:
    bestyrelsen vælger blandt sine egne medlemmer, ved hemmelig afstemning, et forretningsudvalg bestående af mindst:
    - 1 formand
    - 1 viceformand

- 1 sekretær
- 1 kasserer

De tilforordnede medlemmer kan ikke vælges til en ansvarlig post i forretningsudvalget (§ 12).
Den kendsgerning, at de tilforordnede medlemmer ikke har adgang til ansvarlige poster, svarer til ministeriets ønske om ikke at påtage sig ledelsen af centret og risikere at blande parti- og kommunalpolitik ind i det kulturelle program.

d) Den daglige drift

- § 14
  De vigtigste virkemidler til opnåelse af kulturhusets formål som defineret i normalvedtægtens § 1 er følgende:
  - opførelse af teaterstykker og diverse kulturelle arrangementer,
  - filmforevisninger og fremvisning af lysbilleder,
  - turneer (teater, ballet, konferencer, koncerter, ...),
  - tekniske og kunstneriske udstillinger,
  - internationale udvekslinger,
  - informationsmøder,
  - optagelse og afspilning af musik på grammofonplader og lydbånd,
  - udgivelse af dokumenter, brochurer og tidsskrifter.
- § 16
  Bestyrelsen udnævner med kulturministerens og borgmesterens samtykke en direktør, der alene er ansvarlig for kulturhusets „animation“[7], for opnåelsen af de mål, der er opstillet i normalvedtægtens § 1.
- § 17
  „Bestyrelsen står for den praktiske og økonomiske ledelse af kulturhuset. Direktøren forelægger hvert år forretningsudvalg og bestyrelse et budgetforslag, som er underkastet generalforsamlingens godkendelse. Efter godkendelse af budgettet er formanden forpligtet til at overlade direktøren de nødvendige midler til dettes realisering inden for budgettets rammer og især give denne den nødvendige underskriftsfuldmagt.“ ...

  „Ved regnskabsårets afslutning forelægger direktøren generalforsamlingen en rapport over årets aktiviteter. Konflikter mellem direktøren og foreningen er underlagt borgmesteren. Ved manglende forlig afgøres de efter kulturministerens skøn.“

  Direktøren har således ret vide beføjelser i forhold til forbrugerrepræsentanter og offentlige myndigheder (stat og kommune).

[7] i mangel af en dækkende dansk glose vil jeg tillade mig at anvende den franske, der jo egentlig er meget sigende, idet den jo er beslægtet med „animere“: indpuste liv, opildne; altså her nærmest den handling, der består i at give M.C. en „sjæl“ og få publikum til at føle sig hjemme.

Det der kendetegner disse vedtægter er således, at de offentlige myndigheder ikke har nogen andel i den daglige ledelse.

En svaghed er det dog, at et kulturhus ikke kan overleve en uoverensstemmelse mellem stat og kommune.

I så fald nedlægges kulturhuset og bygningerne tilfalder kommunen - som derefter frit kan disponere herover til andre kulturelle formål, hvor kommunen selv kan bestemme, hvor stor den kunstneriske frihed skal være.

Ganske vist sidder forbrugerrepræsentanterne i flertal i bestyrelsen - men de er ofte valgt efter de kommunale myndigheders indstilling til ministeriet. Disse repræsentanter er jo enerådende m.h.t. den daglige drift (direktøren står kun for kulturhusets kulturelle program). Denne drift hænger jo imidlertid nøje sammen med tilskud fra stat og kommune - som kan fratages samlet eller til blot en enkelt aktivitet, hvis foreningen ikke er i stand til at opfylde sine forpligtelser. Og jo nærmere samarbejde, der er mellem de kommunalt indstillede forbrugerrepræsentanter og kommune/(stat), jo nemmere er det jo at give denne manglende opfyldelse af forpligtelserne et skær af sandsynlighed.

I tilfælde af konflikt mellem foreningen og de offentlige myndigheder har sidstnævnte således meget stærke økonomiske og juridiske trumfer på hånden. Den eneste udvej, for at foreningen kan overleve, kan derfor ofte være et kompromis m.h.t. den kunstneriske frihed.

Sålænge direktør, kunstnere og animatorer således holder sig inden for rammerne af deres beføjelser, har de meget stor frihed - men i tilfælde af konflikt har stat og kommune enevældig magt.

Det var således tilfældet med kulturhuset i Bourges, hvor direktør Gabriel Monnet's optræden i maj 1968 ikke behagede de kommunale myndigheder, som derefter begærede hans afsked. Her tog man ikke hensyn til foreningens egne synspunkter (det har sikkert haft afgørende betydning, at foreningens bestyrelsesformand dengang var, hvad vi ville kalde viceborgmester (rådmand)). De kommunale myndigheder står her meget stærkt m.h.t. at afsætte direktøren, idet de jo blot kan opsige overenskomsten med foreningen, hvis denne ikke vil føje sig for dette krav.

I Caen skete der næsten det samme i januar 1969, hvor kulturhuset blev ophævet og bygningerne gik over på kommunale hænder og blev omdannet til kommunalt teater p.g.a. modstand mod direktør Jo Trehards måde at lede kulturhuset på.

Uddrag af de vigtigste paragraffer i en typisk kontrakt *mellem et kulturhus og en kunstner- og animationsgruppe.*[8]

- § 1
  „Nærværende kontrakt oprettes mellem 'foreningen M.C.' i . . . beliggende . . . og . . . , som har til huse . . . og kaldes . . . . . "

[8] type som foreslået af „Direction du Théâtre et des M.C." feb. 1968

- § 2
  „Denne kontrakt skal godkendes af borgmesteren i . . . og af kulturministeren.“

- § 3
  „Den (kontrakten) giver udtryk for foreningens ønske om at sikre sig . . . 's stadige samarbejde i betragtning af det arbejde denne organisme udfører.
  . . .
  . . . Den tilsigter at gøre (organismens navn) til en kunstnerisk og permanent animationsenhed ved kulturhuset og uden for (byens navn) i resten af Frankrig og i udlandet en slags repræsentant for kulturhuset.“

- § 5
  „De to kontraherende parter bevarer deres egen juridiske status og deres særlige selvstændighed. Dette ønske gør sig særligt gældende ved fuldstændig adskilt regnskabsføring.“

- § 12
  „Nærværende kontrakt opstilles for en varighed af . . . år at regne fra . . . og løber videre ved stiltiende overenskomst.

  Den part, der ikke ønsker kontrakten fornyet bør underrette medkontrahenten herom senest 1 år før kontraktens udløb.

  Denne kan i øvrigt opsiges af enhver af parterne med en frist på $\frac{1}{2}$ år, hvis en af kontrahenterne ikke opfylder sine forpligtigelser eller er ude af stand til at opfylde samme.“

Meget ofte er disse kunstnerorganismers leder samtidig direktør for kulturhuset, hvilket kan have afgørende betydning i tilfælde af brud med organismen, idet den ofte er kulturhusets vigtigste medium. Uoverensstemmelser med denne vil derfor ofte give genklang i hele kulturhuset og opsigelse af kontrakten undertiden medføre, at kulturhuset også ophører med at eksistere (det var således tilfældet både i Caen og i Saint-Etienne).

6 Eksisterende og planlagte kulturhuse og andre former for kulturcentre

6.1 De 9 eksisterende kulturhuse

Som nævnt skulle der iflg. den 4. Plan have været bygget 20 kulturhuse. I 1965 var stadig kun 7 af disse færdige eller under opførelse.

I den 5. Plan havde man satset på at indhente denne forsinkelse ved at opføre ialt 25 kulturhuse. I dag eksisterer der endnu kun 9. (se tabel 1, Fig.4)

Årsagen hertil må søges på flere områder:

- kreditstramningen (stabiliseringsplanen 1963), et utilstrækkeligt kulturbudget, de uforudset høje driftsomkostninger.

— MAISONS DE LA CULTURE EXISTANTES

Localisation	Date d'ouverture	Situation au 31 mars 1970	Prévision d'équipement
Le Havre	Juin 1961 : Musée M.C.	Locataire depuis 1966 du petit Théâtre Municipal	Etudes pour la programmation d'une M.C. "éclatée"
Bourges	Octobre 1963	La Convention liant la Comédie de Bourges à la M.C. a été dénoncée en 1969	
Tep Théâtre national - idag	Octobre 1963		Etudes pour la programmation d'un équipement culturel non encore défini
Amiens	Novembre 1965	Création et implantation du Ballet Théâtre Contemporain à la M.C. en 1968	
Firminy	Octobre 1966	Double statut de M.J.C. et M.C.	
Grenoble	Février 1968		
Rennes	Janvier 1969		
Reims	Octobre 1969		
Nevers	Prévue au dernier trimestre 1970		
Châlon-sur-Saône	1972		

Figur 4: Tabel 1

- administrative hindringer; manglende initiativ fra de lokale myndigheders side; langsommelige og træge forhandlinger mellem alle de implicerede parter.
- nedlæggelsen af 3 kulturhuse, der er blevet omdannet til kommunale kulturcentre. (se tabel 2, Fig.5)

Disse nedlæggelser er altid sket på kommunal foranledning og alle i løbet af de 7 første måneder efter maj -68, men af forskellige grunde:

I Thonons tilfælde er det nærliggende at antage, at de kommunale myndigheder har udnyttet statens 50 %'s tilskud til at erhverve sig en turistattraktion - uden nogensinde at have været interesseret i den kulturelle side.

— MAISONS DE LA CULTURE DONT LE STATUT A ETE DENONCÉ

Localisation	Date d'ouverture	Situation au 31 mars 1970	
Caen	Avril 1963	M.C. municipalisée en janvier 1969 : elle redevient théâtre municipal	
Thonon et Chablais	Juin 1966	M.C. municipalisée en janvier 1969 ; devenue un centre culturel	
St-Etienne		Effectivement construite mais municipalisée av. sa mise en service (Octobre 1968)	

Figur 5: Tabel 2

Med hensyn til Saint-Etienne må årsagen nok søges i kulturhusets manglende vilje til at samarbejde politisk med kommunalmyndighederne, som ønskede at anvende kulturhuset i deres valgkampagne.

I Caen derimod var det det politiske engagement i kulturhusets program, der medførte bruddet med de kommunale myndigheder.

6.2 Planlagte eller projekterede kulturhuse

Forud for oprettelsen af et kulturhus har der som regel været et såkaldt „Préfiguration de M.C.“, en forløber for M.C., som har undersøgt behovene for oprettelsen af et kulturhus og mere eller mindre opdraget befolkningen til at frekventere kulturcentret. Disse "préfigurations"støttes også af kulturministeriet og danner som regel kernen i det nye kulturhus.

Per 1. marts 1972 eksisterer der 7 "Préfigurations de Maisons de la Culture": (se nedenstående ministerielle publikation)

6.3 Les Centres d'Animation Culturelle (C.A.C.)

(undertiden kaldet: les relais d'action culturelle)

Disse såkaldte kulturelle animationscentre er tænkt som en slags miniudgave af kulturhusene. De har næsten samme animations- og formidlingsopgave i mindre byer, som ikke har økonomisk og befolkningsmæssig mulighed for at oprette et kulturhus.

Disse C.A.C. adskiller sig indbyrdes på flere områder, men har dog alle visse lighedspunkter: De fungerer efter samme principper som kulturhusene. Anlægs- og driftsomkostninger betales af stat og kommune i forening (anlægsomkostningerne fordeles ligeligt,

driftsomkostningerne derimod dækkes med 1/3 af staten og 2/3 af kommunen, men der er dog ret stor fleksibilitet m.h.t. fordelingen af disse udgifter - i modsætning til, hvad der er tilfældet for kulturhusene).

De ledes også alle af en af staten og kommunen uafhængig instans (i lighed med kulturhusene) - har også en fastansat professionel „animatør“[9], der er godkendt af kulturministeriet.

Derimod har de ikke nødvendigvis nogen såkaldt „cellule de création“ - altså ikke nogen kontraktbundet kunstnergruppe og ledes efter principper, der er tilpasset de lokale forhold, og er mere fleksible end kulturhusene - det gælder både på det juridiske og det programmæssige område.

Préfiguration de Maisons de la Culture[10] 1er Mars 1972

Ville	**Directeur**	**Adresse**	**N° de Téléphone**
Angers	Gérard Guillot	19, rue des Arènes 49 – Angers, B.P. 814 Seine-et-Loire	88 15 58 (15-41)*
Aubervilliers	Gabriel Garran	„Théâtre de la Commune“ 2, rue Edouard Poisson 93 – Aubervilliers Seine Saint Denis (Paris)	352 64 83 352 63 95 833 16 16 833 28 91
Chambéry	Gilbert Guiraud	Théâtre Municipal „Charles Dullin“ 73 – Chambéry, Savoie	34 10 91 (15-79)*
La Corse	Henri Mary	B.P. 109, 20 – Ajaccio, Corse	21 35 22 (15-95)*
Créteil	Jean Negroni	4, rue Vincent d'Indy 94 – Créteil, Val de Marne (Paris)	207 75 35
La Rochelle	Dominique Bruschi	Théâtre Municipal 11, rue Chef de Ville 17– La Rochelle, Charente Maritime	28 21 83 (15-46)*
Nanterre	Pierre Debauche Pierre Laville	„Théâtre des Amandiers“ 60, rue Greuze 92 – Nanterre, Hauts-de-Seine (Paris)	204 18 81 204 37 13 204 53 33

Opførelsen af et sådant C.A.C. sker som regel efter tilbundsgående undersøgelser af behovene herfor - og undertiden efter flere års animationsbestræbelser i bygninger spredt rundt omkring i byen.

Det sker dog også - især i de senere år - at flere „préfigurations de M.C.“ bliver omdannet til C.A.C. Det kunne altså se ud til, at kulturministeriet er begyndt at satse på andre kulturcentre end kulturhusene, selv om disse dog langtfra er opgivet.

[9] jvf. fodnote 7 side 13.

[10] Une „Préfiguration de Maison de la Culture“ est gérée par une Association de droit privé (constituée selon la loi de 1901) dite „Association pour une Maison de la Culture“.

* Pour obtenir la communication à partir de Paris composer d'abord ces quatre chiffres.

I april 1972 eksisterer der 14 C.A.C. og forløbere (préfigurations) for C.A.C.: (se følgende ministerielle publikation).

Avril 1972

Centres d'animation culturelle et Actions de Préfiguration de centres d'animation culturelle

Lieu d'implantation	**Directeur**	**Raison sociale et adresse**	**N° de tél.**
Aix en Provence	Charles NUGUE	Association du Relais Culturel d'Aix-en-Provence 24, rue du 11 Novembre 13 – Aix-en-Provence	27 67 68 (15-91)*
Avignon	Philippe PUAUX	Conseil Culturel de la Ville d'Avignon 21 bis, Place du Palais 84 – Avignon	81 58 20 (15-90)*
Chelles	Philippe DAUCHEZ	Centre Municipal de Culture Populaire de Chelle (MCPC) Place des Martyrs de Chateaubriand 77 – Chelles, Seine-et-Marne	957 88 88
Creil, Senlis	Maurice GUILLAUD	Centre Culturel du Valois Adresse du Directeur 15, rue des Beaux-Arts Paris VI°	272 73 52
Freyming-Merlebach	Jean-Jacques FOUCHE	Action Culturelle du Bassin Houiller Lorrain 30, rue Erckmann-Chatrian 57– Freyming, Moselle	04 23 95 (16-87)*
La Réunion	Pierre RICHY	Centre Réunionnais d'Action Culturelle 6, rue Monseigneur de Beaumont 94–4 Saint Denis de La Réunion B.P. 1025	21 00 19
Le Creusot	Pierre DASSAU	Association Loisirs, Arts, Rencontres, Cultures (ARC) Maison des Arts et de Loisirs du Creusot 71 – Le Creusot, Saône-et-Loire	13 73 (16 85 78 91 11)**

Longwy	Bernard Darley	Association des Arts et Loisirs, Centre Social Avenue du Lycéé 54 – Longwy Haut Meurthe-et-Moselle	23 22 88 (15-28)*
Mâcon	Roland Chalosse	Association Mâconnaise d'Action Culturelle Mairie de Mâcon 71 – Mâcon	38 18 90 (16-85)*
Malakoff	Guy Kayat	Centre d'AnimationCulturelle Théâtre 71 Place du 11 Novembre 92 – Malakoff Hauts-de-Seine	655 43 45
Ollioules (Chateauvallon)	Gérard Paquet et Henri Komatis	Chateauvallon Centre de Rencontres 83 – Ollioules Var (Midi)	93 11 76 (15-94)*
Orléans	Olivier Katian	Association pour la Maison de la Culture Place de Gaulle 45 – Orléans	87 90 87 (15-38)*
Sartrouville	Claude Sevenier	Centre de Recherche et d'Action culturelle Théâtre de Sartrouville rue Louise Michel 78 – Sartrouville, Yvelines	962 42 83
Sceaux Bourg la Reine	Gilbert Salachas	Association „Les Gémeaux“ Centre d'Animation culturelle de Sceau Bourg-la-Reine 49, av. Georges Clémenceau 92 – Sceaux, Hauts-de-Seine	350 55 05

7 Den geographiske fordeling af M. C. og andre kulturcentre

Oprindelig var det meningen, at kulturhusene skulle dække hele Frankrig. Som det ses af kort I og II, er der dog stadig store områder, hvor der er flere hundrede km til nærmeste kulturhus. Manglen er mest udtalt i det sydvestlige Frankrig, dele af midt-Frankrig, nordøst-Frankrig, Middelhavsområdet og tildels Bretagne.

Hvad kan årsagen til denne skæve fordeling være ? Man kunne tænke sig, at det var økonomiske årsager - dvs. på lokalt plan - men det giver bare ingen tilfredstillende forklaring på, hvorfor de større franske byer - Lyon, Marseille, Lille-Roubaix-Tourcoing, Strasbourg, Bordeaux - ikke har nogen kulturhuse. Den må nok snarere søges i de enkelte byers byplanlægningspolitik - eller manglende initiativ hos de lokale myndigheder.

Endelig kan det nævnes, at decentraliseringen i dag ikke mere sker i forhold til pariserområdet, men i forhold til selve byen Paris, idet der er en forholdsvis stor koncentration af kulturcentre i Paris' forstæder.

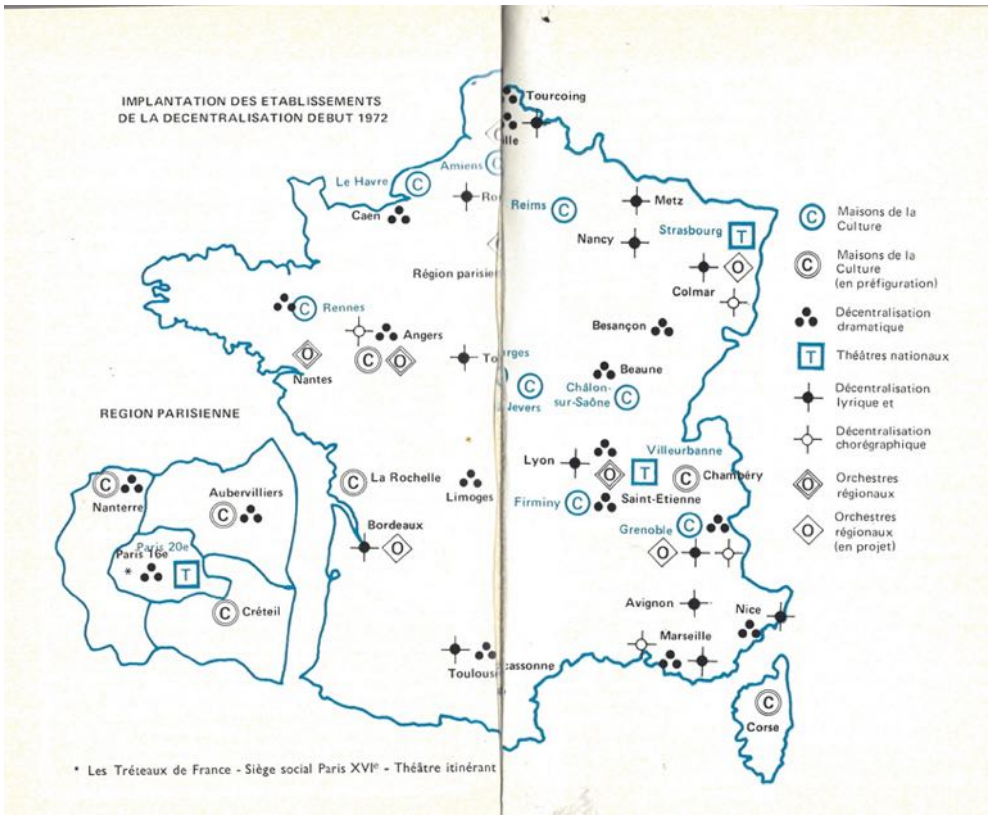

Figur 6: Kort I. Taget fra *Vie Culturelle et Pouvoirs Publics*, s. 138-139

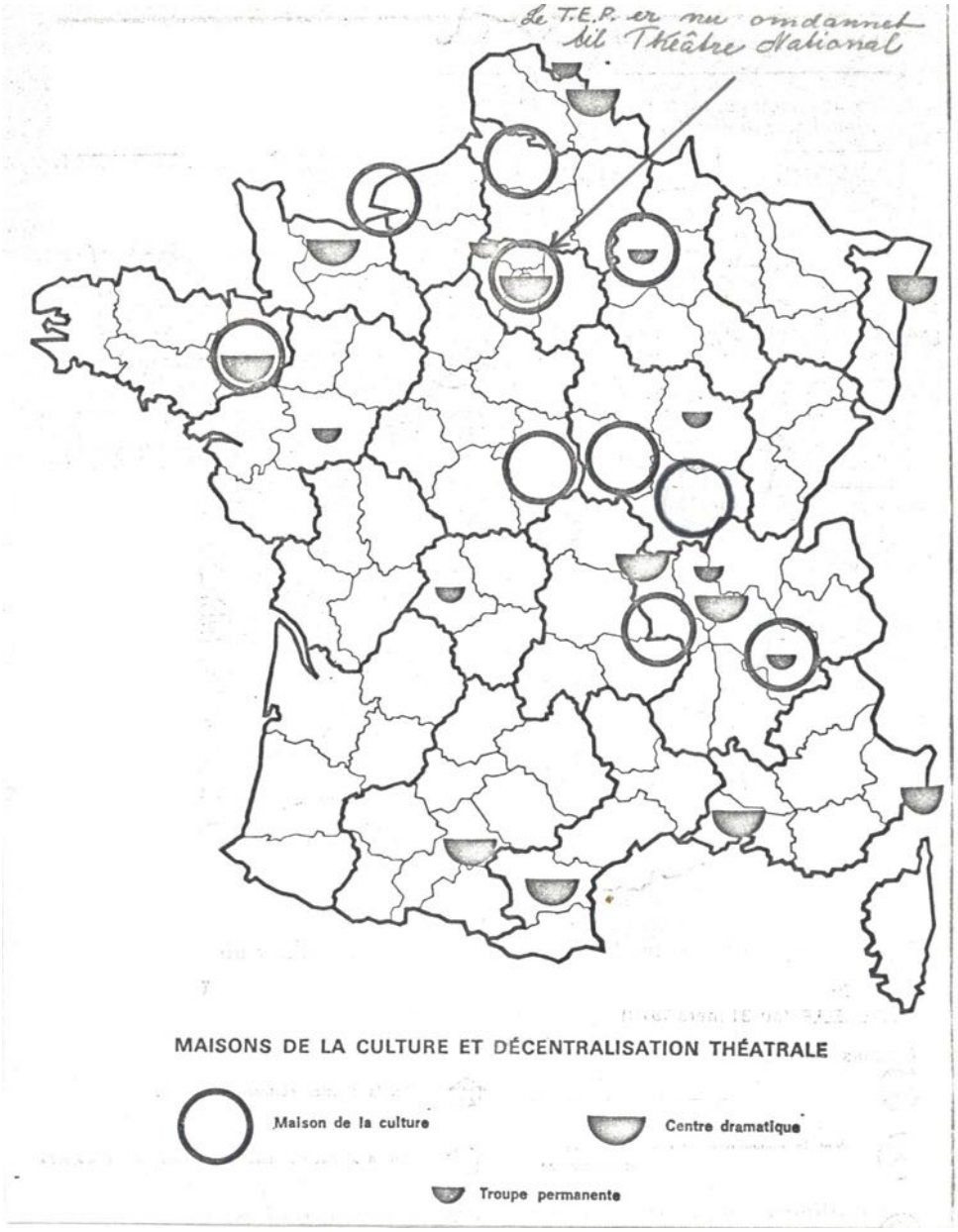

Figur 7: Kort II

8 Kulturhusenes arkitektur og indretning

Det var oprindeligt meningen, at der skulle være 3 typer kulturhuse, som adskilte sig fra hinanden ved antal og størrelse af teater- og mødesale, alt efter de lokale publikumsbehov. Af de 9 eksisterende kulturhuse er de 3 oprindeligt tiltænkt andre formål (le Havre:

museum, Firminy: Maison des Jeunes et de la Culture[11] og Bourges: Maison du Peuple), de resterende er alle bygget som M.C. og er oftest storslåede arkitektoniske bygningsværker. Man har dog ikke holdt sig til de oprindelige 3 typer M.C., idet ingen af de 9 eksisterende ligner hinanden synderligt hverken i ydre eller indre.

Af flg. tabel fremgår det, hvorledes de forskellige kulturhuse (bortset fra Châlon-sur-Saône) er udstyret lokalemæssigt.

Description des équipements M.C.	Salles de spectacles	Surfaces d'exposition	Bibliothèques	Discothèques	Salles de réunion	Snack Cafétaria	Télé-Club	Autres
Bourges	2	+	+	+	2	+	+	Salle de répétition Studio d'enregistrement
Le Havre	1	+	—	—	—	—	—	Locaux polyvalents par système de cloisons mobiles
mu: Théâtre national T.E.P.	1	—	—	—	—	—	—	« Hall d'entrée »
Amiens	2	+	+	+	3	+	+	
Firminy	—	+	+	+	+	+	+	2 salles de conférence 1 auditorium de 150 places Des ateliers
Grenoble	3	+	+	+	3	+	+	Garderie d'enfants
Rennes	2	+	+	+	—	+	+	Garderie d'enfants
Reims	2	+		+		+		
Nevers	2		+	+				Salles polyvalentes

Figur 8: Tabel 3

Vedlagte fotos giver et indtryk af ydre og indre af 9 kulturhuse (heraf er de 3, Thonon, T.E.P. og Caen, dog som nævnt, nedlagt som kulturhuse og anvendes nu til andre kulturelle formål).

[11] Det er vigtigt ikke at forveksle „les M.J.C.“ med „les M.C.“, idet „la M.J.C.“, som navnet angiver, især henter sit publikum blandt ungdommen og i hele sit kulturelle program hovedsagelig sigter på denne aldersgruppe. Henhører i øvrigt under „le Ministère de la Jeunesse, des Sports et des Loisirs“.

Et af formålene med at samle flere forskellige kunstformer under samme tag var dels at lade disse inspirere hinanden, vel også praktiske grunde (såsom større udnyttelse af de såkaldt „polyvalente“ lokaler, dvs. lokaler, som er anvendelige til flere formål), men hovedsageligt et forsøg på at friste publikum til at interessere sig for andre kunstformer end de sædvanlige.

Det kan derfor forekomme paradoksalt, at man efter 1968 har prøvet at gå den modsatte vej – nemlig at sprede de forskellige kulturelle aktiviteter (med de såkaldte M.C. „éclatées“). Det betyder dog ikke nødvendigvis, at den førstnævnte metode har forfejlet sit mål – men at den kun virker efter sin hensigt, forsåvidt som publikum allerede har fattet interesse for en af husets aktiviteter. Det er således for at nå ud til „le non-public“, at kulturhusene på det sidste har gjort sig stadig større anstrengelser for at flytte en del af sin animationsvirksomhed uden for huset.

Man prøver dels at indgå samarbejde med byens andre kulturelle foreninger (M.J.C., eksisterende teatre og især biografer, som publikum er vant til at besøge), dels at nå ud til befolkningen på arbejdspladser, de enkelte boligkvarterer, skoler o.l.

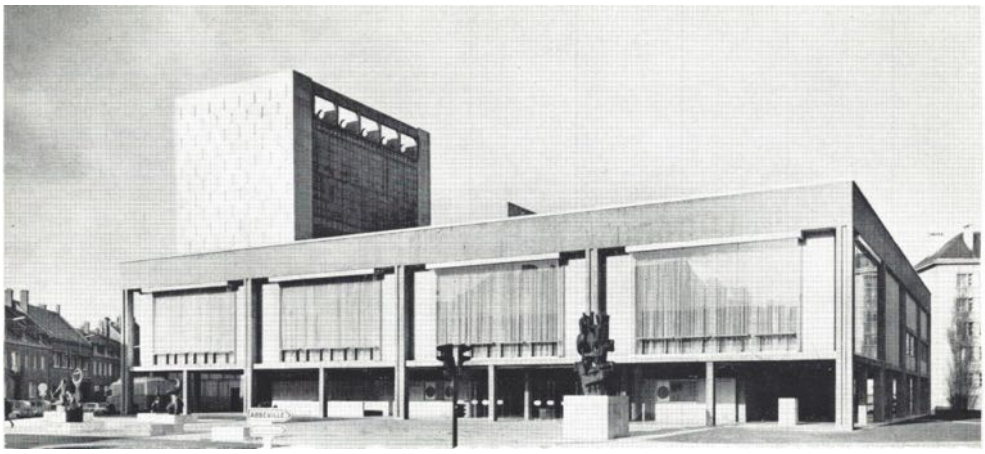

Figur 9: Maison de la Culture i Amiens

Figur 10: Maison de la Culture i Rennes

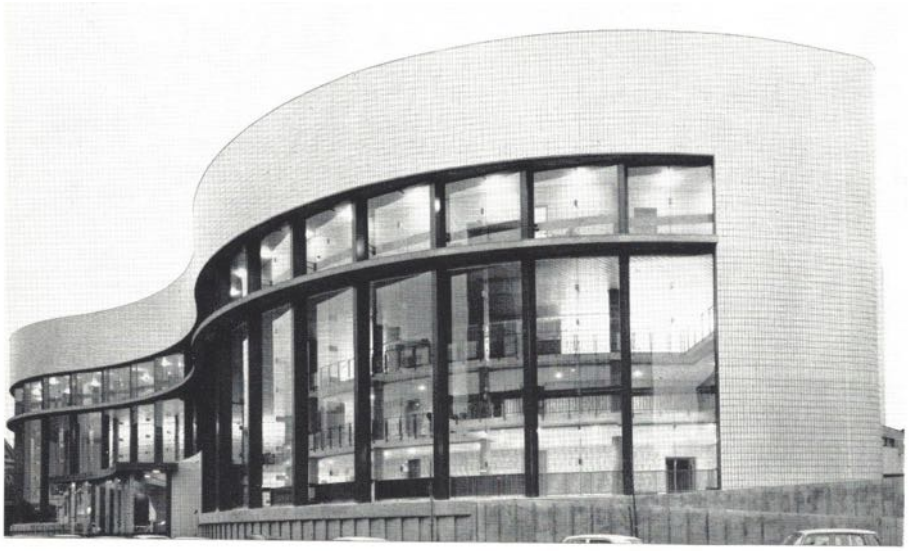

Facade (foyer)

Figur 11: Maison de la Culture i Rennes: foyer

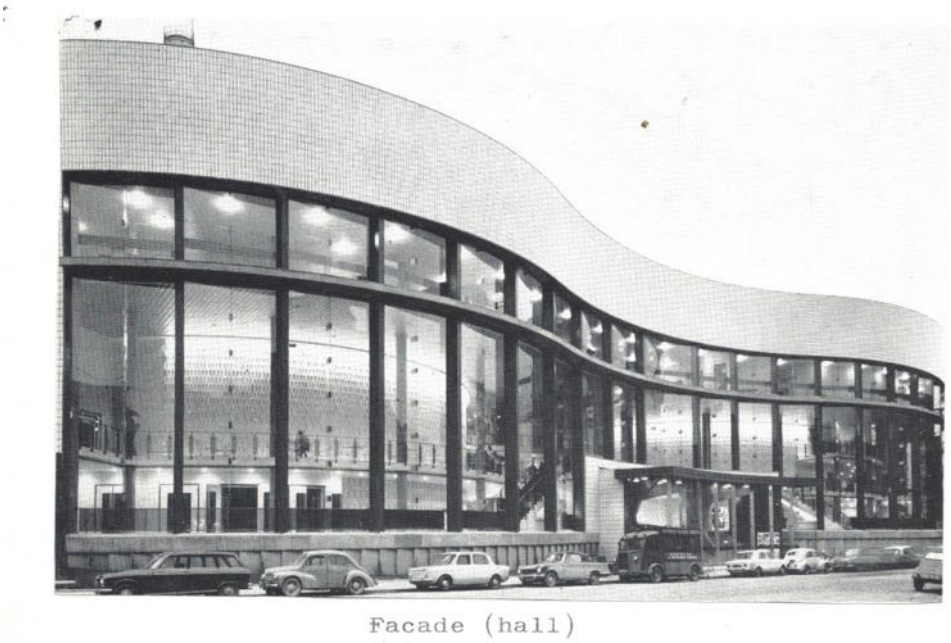

Figur 12: Maison de la Culture i Rennes: facade hall

Figur 13: Maison de la Culture i Grenoble

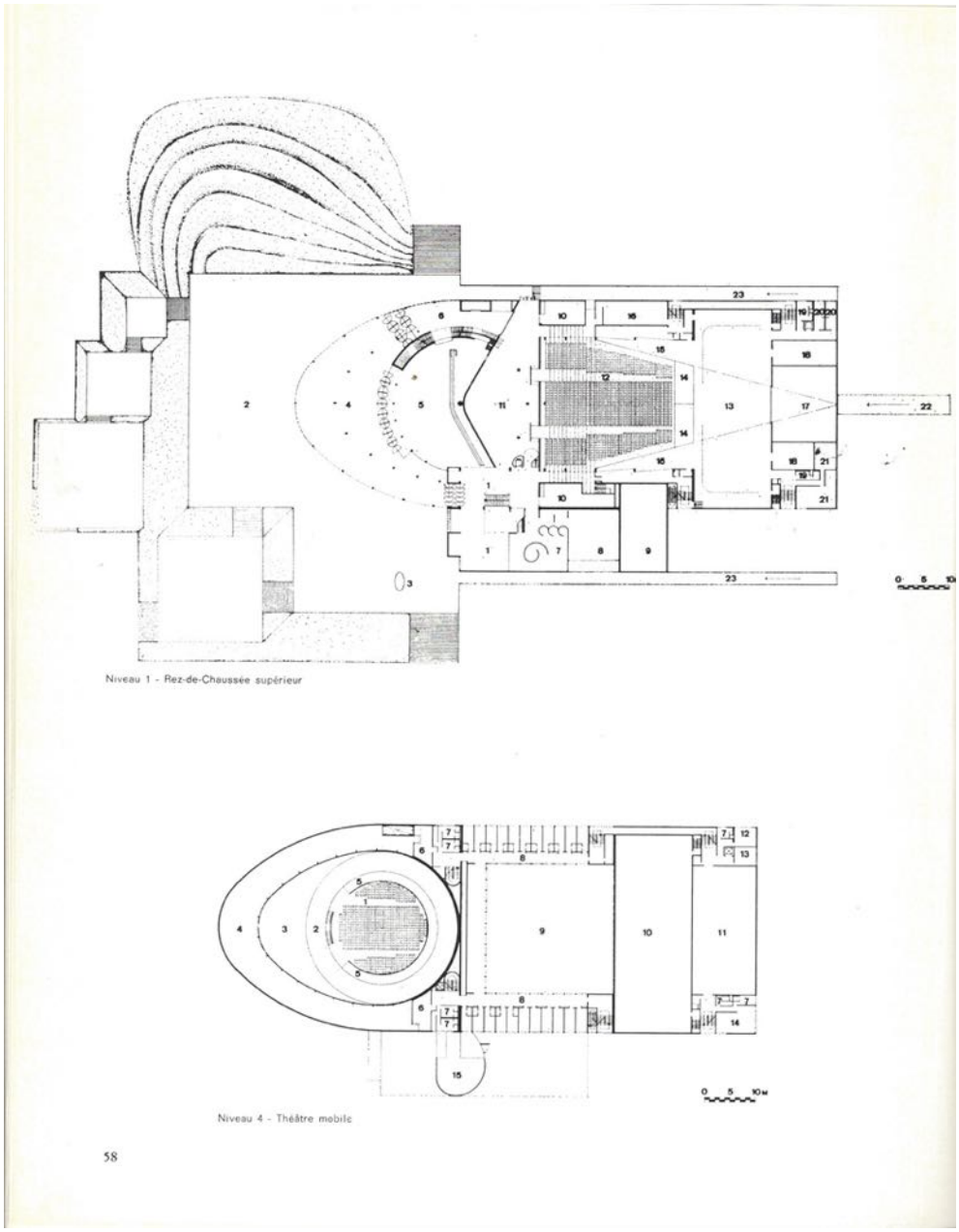

Figur 14: Plans

9 Financiering

9.1 Investering

Som tidligere omtalt deles omkostningerne i forbindelse med opførelse, indretning og daglig drift ligeligt mellem stat og kommune.

Dette princip er stort set blevet fulgt med undtagelse af de første kulturhuse, hvor det kun var udgifter til opførelse af bygningerne, der deltes ligeligt – idet staten dækkede alle omkostninger i forbindelse med indretning af kulturhuset.

Det mest overraskende ved flg. tabel 4 er nok, at de lokale myndigheder overhovedet ikke har ydet tilskud til indretningen af T.E.P. (Théâtre de l'Est Parisien) (bygningerne er en tidligere biografsal); det er så meget desto mere overraskende, som denne kommune (Paris 20e) nok er en af Frankrigs rigeste. Le T.E.P. er forøvrigt nu omdannet til Théâtre National; Caen fungerer som nævnt heller ikke længere som kulturhus.

Når der i tabellen tales om „collectivités locales", vil det her sige byområdets centralkommune, idet forstadskommunerne aldrig yder tilskud – hvilket kan forekomme urimeligt – for det første, fordi disse jo også drager fordel af kulturhuset og dernæst ofte er rigere end den egentlige bykommune. Ejheller departementsrådene yder tilskud til opførelsen af kulturhuse, hvilket tildels kunne have udlignet skævheden.

Omkostningerne ved opførelsen af de kulturhuse, der er bygget specielt til dette formål, varierer fra 7-26 mio. francs – uden at disse omkostninger altid står i direkte forhold til indbyggerantallet i de pågældende kommuner.

— DEPENSES DE CONSTRUCTION
ET D'EQUIPEMENT DE MAISONS DE LA CULTURE
(i 1000 francs)

	ETAT		Collectivités locales	TOTAL
	Bâtiment	Equipement intérieur		
Le Havre	1 417	425	—	1 842
Caen	1 440	—	3 360	4 800
Bourges	2 849	1 433	2 849	7 131
T.E.P.	1 800	3 159	—	4 959
Amiens	4 786 + 3 789 (dommages de guerre)	—	4 786	13 311
Grenoble	13 055		13 055	26 110
Rennes [1]	10 550		10 550	21 100
Reims [1]	6 000		6 700	12 700
Nevers [1]	7 362		7 362	14 724
Châlons-s.-Marne [1]	7 945		7 945	15 890
Angers [1]	12 000		12 000	24 000
Total [2] :	82 182		72 829	155 011

nedlagt som M.C.

(1) Budget prévisionnel.

(2) Firminy et Saint-Etienne sont exclus du tableau, les données manquant partiellement.

Figur 15: Tabel 4

9.2 Driftsomkostninger

(tal mangler for Nevers og Châlon s. Saône)

9.2.1 Indtægter

Som det fremgår af tabel 5, udgør de egentlige billetindtægter ca 1/3 af de samlede indtægter til dækning af driftsomkostningerne, de sidste 2/3 dækkes af stat og kommune. Sammenholder man tallene fra 1967 og 1969 (1968 falder lidt udenfor, idet kulturhusene jo var lukket i 2 mdr. p.g.a. majuroligheder), ser man, at billetindtægternes andel af de samlede indtægter er faldet betydeligt - fra 35,1 til 31 %. Grunden til denne nedgang ligger mere i en nedgang i publikumssøgningen end i en egentlig sænkning af billetpriser eller forholdsvis større tilskud fra det offentlige.

Den store stigning i indtægterne fra 1967 til 1968 skyldes dels, at et nyt kulturhus og et „préfiguration de M.C." er blevet åbnet, dels en markant stigning i de offentlige tilskud (disse er steget i samme takt som billetpriserne - men p.g.a. lavere publikumstal er stigningen i de samlede billetindtægter alligevel forholdsvis lavere).

Ser man på 1969, hvor tilskud fra stat og kommune er udspecificeret, ser man, at paritetsprincippet også gælder her (med den vigtige undtagelse af T.E.P.). Omegnskommunerne yder heller ikke tilskud til driftsudgifterne, selv om disses beboere jo stadig kan benytte kulturhuset. Dog yder departementsrådet undertiden et beskedent tilskud til driftsomkostningerne.

9.2.2 Udgifter

Tabel 6 viser driftsregnskabets udgiftsside. Heraf ses, at udgifterne til den kunstneriske produktion (frais d'exploitation) udgør en stadig mindre andel af de samlede omkostninger - 46,2 % - (36,7 %, kulturhusene lukket 2 mdr. i 1968) - 37,6 %. Dette skyldes, at administrationsudgifterne (først og fremmest lønninger) har været udsat for en meget kraftig stigning.

— RECETTES DE FONCTIONNEMENT DES MAISONS DE LA CULTURE (en milliers de F)
ET PART DES RECETTES PROPRES

	1967				1968				1969 [1]					
									Subventions					
	Subventions	Recettes propres	Total	% Recettes propres Recettes total.	Subventions	Recettes propres	Total	% Recettes propres Recettes total.	Etat	Collect. locales	Total subvent.	Recettes propres	Total	% Recettes propres Recettes total.
Le Havre	800	259	1 059	24,4	1 264	262	1 526	17,1	819	761	1 580	551	2 131	25,8
⊗ Caen	1 200	718	1 918	37,4	1 200 [1]	685 [1]	1 885 [1]	36,3						
Bourges	1 260	417	1 677	24,8	1 446	296	1 742	16,9	800	800	1 600	436	2 036	21,4
⊗ T.E.P.	1 735	1 014	2 749	36,8	2 704	1 433	4 137	34,6	2 800	—	2 800	1 637	4 437	36,8
Amiens	1 210	1 173	2 383	49,2	1 644	797	2 441	32,6	960	920	1 880	896	2 776	32,2
Firminy	271	81	352	23	403	62	~~465~~ ~~62~~	13,3	300	172	472	140	612	22,8
Grenoble	—	—	—	—	2 243	1 116	3359 ~~4 116~~	33,2	1 300	1 350	2 650	1 490	4 140	35,9
Rennes	—	—	—	—	1 125 P	94 P	7219 ~~1 094~~ P	7,7 P	790	790	1 580	789	2 369	33,3
Reims	480 P	116 P	596 P	19,4	562	105	647 ~~667~~	15,7	600	600	1 200	260	1 460	17,8
Total :	6 956	3 778	10 734	35,1	12 591	4 850	17441 ~~17 850~~	27,8	8 369	5 393	13 762	6 199	19 961	31

(P) Préfiguration de Maisons de la Culture.
(1) Budget prévisionnel.
⊗ Fungerer ikke længere som M.C.

Figur 16: Tabel 5

— DEPENSES DE FONCTIONNEMENT DES MAISONS DE LA CULTURE (en milliers de F)
ET PART DES FRAIS D'EXPLOITATION

	1967			1968			1969 [1]		
	Dépenses totales	Frais d'exploit.	% Frais d'explo.t.	Dépenses totales	Frais d'exploit.	% Frais d'exploit.	Dépenses totales	Frais d'exploit.	% Frais d'exploit.
Le Havre	1 372	532	38,7	1 500	599	39,9	2 102	576	27,4
⊗ Caen	1 917	864	45	1 884 [1]	749 [1]	39,7 [1]			
Bourges	1 852	905	48,8	1 815	647	35,6	2 036	806	39,5
⊗ T.E.P.	2 649	1 413	53,3	4 013	1 469	36,6	4 437	1 773	39,9
Amiens	2 383	1 066	44,7	2 427	954	39,3	2 776	1 110	39,9
Firminy	335	132	39,3	432	154	35,6	612	306	50
Grenoble	—	—	—	3 365	1 043	30,9	4 140	1 355	32,7
Rennes	—	—	—	498 P	240 P	48,1 P	2 369	1 026	43,3
Reims	596 P	223 P	37,4 P	745	280	37,5	1 461	555	37,9
Total :	11 104	5 135	46,2	16 679	6 135	36,7	19 933	7 507	37,6

1) Budget prévisionnel.
(P) Préfiguration de Maisons de la Culture.
⊗ fungerer ikke længere som M.C.

Figur 17: Tabel 6

10 Kulturhusenes kunstneriske produktion

Som det fremgår af tabel 7, har det været muligt at indhente statistiske tal fra 7 kulturhuse for 7 forskellige aktiviteter i årene fra 1963 til 1969. Der findes naturligvis andre aktiviteter – men ingen statistiske tal herfor.

Med hensyn til rubrikken 'teater' må det bemærkes, at denne også omfatter opera- og operetteteater, men at disse sidste kun udgør en meget lille brøkdel af det samlede antal opførelser.

Disse tal for de enkelte kulturhuse må dog ikke altid tillægges for stor betydning, idet der ofte kan være flere indirekte årsager til forskydningerne. F.eks. er årsagen til den store stigning i antallet af arrangementer i le Havre den simple, at man har anvendt festsalen til biograf- og konferencesal. Med hensyn til Bourges må den store mindskelse i antallet af arrangementer i 1967-1968 og 1968-1969 forklares udfra den splid, der opstod mellem ledelse og kommunale myndigheder i denne periode. Bemærkelsesværdig er den store stigning i antal af arrangementer i Firminy (mere end en fordobling i løbet af 3 år). Hvad angår Grenoble, er det første år 1967-68 ikke repræsentativt, idet kulturhuset først åbnedes officielt i februar 1968. I øvrigt bemærkes den store overvægt af teaterforestillinger i T.E.P. og Grenoble, le Havre's forholdsvis store antal biograf- og børneforestillinger og musikkens fremtrædende rolle i Amiens.

Tabel 8 giver et mere illustrativt billede af udviklingen i de 4 år 1965-66 til 1968-69. Her ses først de 7 kulturhuses samlede produktion (antal arrangementer) inden for hver af de 7 aktiviteter, derefter angives hver aktivitets procentvise andel i den samlede produktion. Hvis man dernæst betragter samtlige kulturhuses totalproduktion for hvert af de 4 år, ser man, at der har været en klar stigning år for år med undtagelse af 1967-68, hvor kulturhusene jo som omtalt var lukkede 2 mdr.

Den grafiske afbildning under tabel 8 taler sit eget sprog. Teater og biograf er de vigtigste aktiviteter. Teaterforestillingernes %-vise andel i produktionen er ikke undergået synderlige ændringer; biografforestillingernes andel har haft en lidt nedadgående tendens. Derimod har børneforestillingernes andel taget et kraftigt opsving.

— EVOLUTION DU NOMBRE DE MANIFESTATIONS DES MAISONS DE CULTURE

		1963-64	65-66	66-67	67-68	68-69
		N	N	N	N	N
Le Havre	Théâtre	—	—	13	8	14
	Musique	15	13	14	5	16
	Danse	—	—	3	5	7
	Variétés	6	5	7	7	7
	Cinéma	27	31	18	34	106
	spec. Enfants	(1)	4	10	69	118
	Conférences	(1)	11	8	15	17
	Total :	**48**	**64**	**73**	**143**	**285**
⊗ Caen	Théâtre	56	65	89	82	(2)
	Musique	14	13	11	10	(2)
	Danse	6	3	4	2	(2)
	Variétés	8	7	19	6	(2)
	Cinéma	129	36	60	71	(2)
	Enfant	(1)	5	2	—	(2)
	Conférences	(1)	34	16	1	(2)
	Total :	**213**	**163**	**201**	**172**	(2)
Bourges	Théâtre	31	73	88	47	30
	Musique	10	35	33	14	14
	Danse	4	1	12	1	6
	Variétés	6	10	16	6	9
	Cinéma	10	25	63	19	27
	Enfants	(1)	8	5	4	13
	Conférences	(1)	41	35	29	13
	Total :	**61**	**193**	**252**	**120**	**112**
⊗ T.E.P.	Théâtre	158	152	136	128	149
	Musique	14	17	11	18	14
	Danse	6	3	7	3	12
	Variétés	3	3	4	5	3
	Cinéma	113	98	76	45	61
	Enfants	(1)	3	—	—	16
	Conférences		10	10	7	6
	Total :	**294**	**286**	**244**	**200**	**261**
Amiens	Théâtre	—	29	59	55	33
	Musique	—	13	35	32	18
	Danse	—	1	15	14	12
	Variétés	—	3	19	15	3
	Cinéma	—	65	107	54	48
	Enfants	—	6	9	11	18
	Conférences	—	5	34	22	18
	Total :	—	**122**	**278**	**203**	**150**
Firminy	Théâtre	—	—	13	29	28
	Musique	—	—	9	5	15
	Danse	—	—	1	—	—
	Variétés	—	—	3	3	4
	Cinéma	—	—	7	—	28
	Enfants	—	—	2	22	11
	Conférences	—	—	3	37	2
	Total :	—	—	**38**	**96**	**88**
Grenoble	Théâtre	—	—	—	53	187
	Musique	—	—	—	12	29
	Danse	—	—	—	9	8
	Variétés	—	—	—	2	16
	Cinéma	—	—	—	1	37
	Enfants	—	—	—	—	3
	Conférences	—	—	—	1	12
	Total :	—	—	—	**78**	**292**

1) Absence de données statistiques.
2) La Maison de Culture n'existe plus.

Figur 18: Tabel 7

— LES DIFFERENTES CATEGORIES DE MANIFESTATIONS DES MAISONS DE LA CULTURE : EVOLUTON DE LEURS PARTS RESPECTIVES DE 1965-66 A 1968-69

Ensemble des Maisons de la Culture:	Nombre de manifestations 65-66	%	Nombre de manifestations 66-67	%	Nombre de manifestations 67-68	%	Nombre de manifestations 68-69	%
Théâtre	319	38,5	398	36,6	402	40,9	441	37,4
Musique	91	10,9	113	10,4	96	9,7	106	8,9
Danse	8	0,9	42	3,8	34	3,4	45	3,0
Variété	28	3,3	68	6,2	44	4,4	42	3,5
Cinéma	255	30,7	331	30,4	224	22,8	307	26,0
Enfants	26	3,1	28	2,5	69	7,0	179	15,1
Conférences	101	12,1	106	9,7	112	11,4	68	5,7
Total :	828		1 086		981		1 188	
Indice d'évolution du nombre de manifestations : base 100 en 1965-66	100		131		118		142	

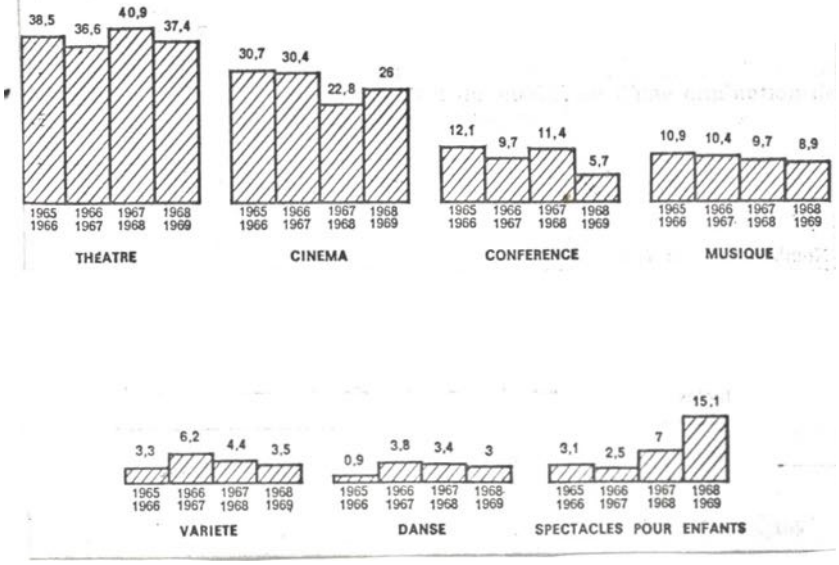

Figur 19: Tabel 8

Med hensyn til den vigtigste aktivitet, teater, ser man af tabel 9, at hvert stykke i 1966-67 gennemsnitlig opførtes 2,6 gange, når man ser bort fra le T.E.P., hvor kulturhusets specielt gunstige beliggenhed (Paris, 20e) muliggør 27,2 opførelser af hvert stykke. Grunden til, at man i de andre kulturhuse forsøger at spænde over et bredere repertoire, er den, at man herigennem håber at kunne nå ud til et større publikum.

Hvad angår teaterrepertoiret, prøver man at dele dette ligeligt op mellem klassiske og moderne forfattere. I de 3 sæsoner 1965-66, 1966-67, 1967-68 opførtes der i 5 kulturhuse 216 stykker heraf 111 af klassiske og 105 af moderne forfattere.

— NOMBRE MOYEN DE MANIFESTATIONS PAR SPECTACLE THEATRAL DANS LES MAISONS DE LA CULTURE EN 1966-67

	Le Havre	Caen	Bourges	T.E.P.	Amiens	Firminy
Nombre de manifestations	16	82	84	136	54	13
Nombre de spectacles	6	31	29	5	29	5
Nombre de manifestations/spectacles	2,6	3,1	2,9	27,2	1,8	2,6

Figur 20: Tabel 9

11 Kulturhusenes publikum

11.1 Besøgstal

Ser man på publikumstal for de tre år 1966-67, 1967-68 og 1968-69, viser disse tal som tidligere omtalt en tydelig nedgang fra 1966-67 til 1967-68, hvilket tildels kunne have været forklaret ved de 2 mdr's lukning af kulturhusene i sommeren 1968 - men tendensen fortsatte i 1968-69. Som det fremgik af tabel 7 og 8 er det ikke kulturhusene, der har mindsket deres aktivitet. Det vidner følgende indekstal tydeligt om:

	1966-1967	1967-1968	1968-1969
indeks over udviklingen i antal arrangementer	100	91	134
indeks over udviklingen i antal tilskuere	100	85	109

Når man dernæst tager den store stigning i antallet af børneforestillinger i betragtning, vil man forstå, at nedgangen i antallet af voksne publikummer er faldet endnu mere, end disse indekstal antyder.

Kulturhusenes bestræbelser på at øge antallet af forestillinger og arrangementer har således givet det stik modsatte resultat end det tilsigtede. Det vil altså sige, at stadig færre tilskuere bliver fordelt over stadig flere arrangementer.

Det fremgår også tydeligt af flg. tabel 10, dog med undtagelsen Amiens (dog også Bourges, men årsagen var her krisen i 1967-68 og 1968-69, som resulterede i en tydelig nedgang i antallet af arrangementer).

TABLEAU XVI — EVOLUTION DE LA FREQUENTATION DES MAISONS DE LA CULTURE

		1966-67	1967-68	1968-69
Le Havre :	Nombre de fréquentants	64 427	43 856	96 791
	Indice de fréquentation par manifestation	883	307	340
Bourges :	Nombre de fréquentants	81 918	43 677	39 246
	Indice de fréquentation par manifestation	325	364	350
T.E.P. :	Nombre de fréquentants	156 593	126 614	113 530
	Indice de fréquentation par manifestation	641	615	435
Amiens :	Nombre de fréquentants	110 891	86 520	70 265
	Indice de fréquentation par manifestation	399	426	468
Firminy :	Nombre de fréquentants	8 787	12 273	10 007
	Indice de fréquentation par manifestation	231	128	114
Grenoble :	Nombre de fréquentants		45 080	129 202
	Indice de fréquentation par manifestation		578	442
Total :	Nombre de fréquentants	422 616	358 020	459 041

Figur 21: Tabel 10

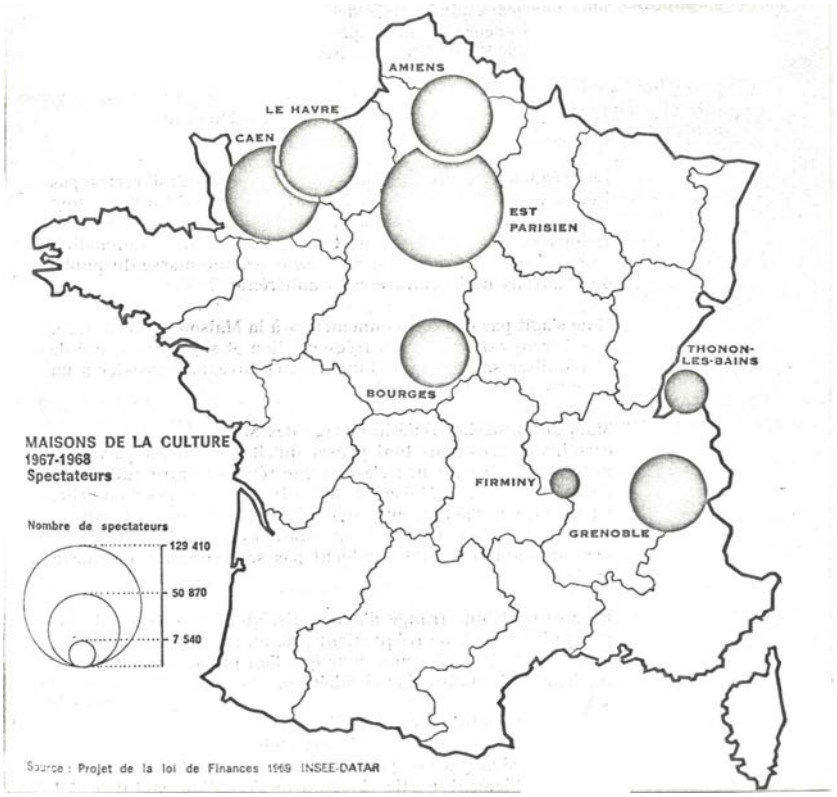

Figur 22: Kort 3

Som det fremgik af tabellerne 7 og 8, har teater- og biografforestillingerne en stor overvægt i forhold til de øvrige aktiviteter (teater: 37,4 % og biograf 26 % af samtlige arrangementer). Disse procenttal stemmer ret nøje overens med publikums præferencer, 37,3 % for teater og 23 % for biograf (tabel 11).

Disse tal stemmer derimod knap så nøje overens m.h.t. de mere forsømte aktiviteter som variété, som udgør 3,5 % af samtlige arrangementer og tiltrækker 5,2 % af publikum, og dans, hvor de tilsvarende tal er henholdsvis 3 % og 7,7 %.

Disse publikumstal (tabel 11) karakteriserer desuden publikum i Amiens' kulturhus som forholdsvis stærkt teaterinteresseret. 620 tilskuere pr. forestilling er det højeste tal i noget kulturhus. Det samme gør sig gældende i Grenoble, hvor det gennemsnitlige antal tilskuere pr. forestilling er helt oppe på 463 - og det til trods for, at kulturhuset i Grenoble med 187 forskellige teaterstykker om året langt overgår de andre kulturhuse m.h.t. antal premierer. Et andet overraskende tal er Amiens' 12.597 dansearrangementer, men her må det dog bemærkes, at 7000 af disse arrangementer havde gratis entré.

— LA FREQUENTATION PAR CATEGORIES DE MANIFESTATIONS. SAISON 1968-1969.
(N = Nombre de fréquentants - I = Fréquentants/manifestations)

		Le Havre	Bourges	T.E.P.	Amiens	Firminy	Grenoble	Ensemble	% par rapport au nombre total de fréquentants
Théâtre :	N	2 892	9 605	48 495	20 467	3 123	86 499	171 081	37,3
	I	207	320	325	620	112	463	388	
Musique :	N	5 571	4 132	7 749	6 671	2 175	11 447	37 745	8,2
	I	348	295	554	371	145	395	356	
Danse :	N	3 073	1 870	8 687	12 597 (1)	in théâtre	9 564	35 791	7,7
	I	439	312	724	1 049		120	795	
Variétés :	N	2 455	3 992	1 975	2 822	455	765	23 938	5,2
	I	351	444	658	941	114	12 239	570	
Cinéma :	N	47 700	6 531	33 620	12 295	1 604	3 912 (2)	105 662	~~23,7~~ 24,0
	I	450	242	551	256	57	106	344	
Spect. pr enfants :	N	31 020	10 455	10 662	4 537	2 580	972	60 226	13,1
	I	263	804	666	252	235	324	336	
Conférences :	N	4 080	2 661	2 342	10 876	70	4 569	24 598	5,3
	I	240	205	390	604	35	381	362	
Nbre total de fréquentants :		96 791	39 346	113 530	70 205	10 007	129 202		

(1) Dont 7000 entrées libres.
(2) Chiffre partiel correspondant au nombre de manifestations indiquées.

Figur 23: Tabel 11

11.2 Publikums aldersmæssige fordeling

Tabel 12 viser, hvorledes 4 aldersgrupper er repræsenterede i kulturhusene (angivet i %). Statistikken er ikke særlig differentieret, idet f.eks. alle over 40 år henregnes under samme gruppe - det uberettigede heri er blevet påvist ved enkelte stikprøver, som har vist, at der er stor forskel mellem de 40-50 årige. Tabellen viser dog tydeligt, at det er et forholdsvis ungt publikum, der besøger kulturhusene. I 1963-64 var 57 % af det kontingentbetalende publikum under 30 år. Denne tendens forstærkes i 1968-69 (62 %).

— REPARTITION DES ADHERENTS
SUIVANT LA CATEGORIE D'AGE (en %)

1963-64 :	Bourges	Caen	Le Havre	T.E.P.	Total
— de 20 ans	29,4	16,5	26	24,2	24,0
de 20 à 30 ans	23,3	65	22,5	24,4	33,2
de 30 à 40 ans	13,6	5,5	21	19,5	15,4
+ 40 ans	33,7	8	30	31,9	27,0

1968-69 :	T.E.P.	Amiens	Firminy	Grenoble	Total
— de 20 ans	22,6	18,7	4,1	22,6	22,3
de 20 à 30 ans	39,3	45,4	30,1	39,3	40
de 30 à 40 ans	14,1	12,1	12,5	14,1	13,7
+ 40 ans	24,1	23,7	16,3	24,0	23,8

Figur 24: Tabel 12

11.3 Erhvervsmæssige og sociale grupper

(tabel 13 og 14)

De statistikker, der er udarbejdet af kulturhuse og kulturministerium over denne fordeling af publikum giver desværre et ret unuanceret billede af situationen, idet man har slået nogle grupper sammen, der traditionelt adskiller sig ret meget fra hinanden både socialt og kulturelt. F.eks. er funktionær- og arbejderstanden henregnet under samme gruppe; det samme har man i 1963-64 gjort med undervisningspersonale og erhvervslivets overordnede personale.

Disse grupperinger får ganske vist en statistik til at tage sig bedre ud, men de er vildledende. Det er således bevist ved nylige undersøgelser, at arbejderklassens repræsentation i kulturhusene er forsvindende lille (ca. 1 %), når man tager i betragtning, at den er en af de største erhvervsgrupper i samfundet. Statistikken for 1967-68 har ligeledes påvist det vildledende i, at anbringe erhvervslivets overordnede personale og undervisningspersona-

let i samme gruppe. Sidstnævnte er jo betydeligt stærkere repræsenteret i kulturhusene. I det hele taget er undervisningssystemet langt den største "forbruger"af kulturhusene. Skoleelever og studerende ved højere læreanstalter udgør således i 1967-68 35,6 % af publikum, hvilket sammen med undervisningspersonalets 11,6 % næsten udgør halvdelen af publikum. Den anden største publikumsgruppe er middelklassens lønmodtagere, nemlig kontorfunktionærer og overordnet personale i erhvervslivet.

Derimod er arbejdere, landmænd, handlende og håndværkere meget svagt repræsenterede.

— REPARTITION DES ADHERENTS
SUIVANT CATEGORIES SOCIO-PROFESSIONNELLES 1963-64 (en %)

	Bourges	Caen	Le Havre	T.E.P.	Total
Ecoliers-étudiants	26,8	74,3	30,3	27,8	38,2
Employés-ouvriers	32,7	6,9	20,9	33,4	27,1
Cadres moyens-enseignant:	21,2	7,1	21,2	18,1	17,0
Professions libérales	2,0	1,6	9,0	6,7	4,7
Commerçants-artisans	2,7	1,3	1,25	3,7	2,9
Agriculteurs	0,3	0,09	—	—	0,1
Sans profession	14,2	5,1	17,3	9,5	10,0

— REPARTITION DES ADHERENTS
SUIVANT CATEGORIE SOCIO-PROFESSIONNELLE 1967-68 (en %)

	Caen	Le Havre	T.E.P.	Amiens	Firminy	Grenoble	Total
Ecoliers-étudiants	51,54	38	32,37	41,85	27,06	30,39	35,6
Employés-ouvriers	11,20	22,5	25,55	17,24 (dont 1,29 ouvriers)	10,55	34,87 (dont 4,02 ouvriers)	25,6
Cadres moyens	9,09		9,70	3,73	4,44	9,18	7,8
Enseignants	14,14	15,2	9,95	11,84	11,46	12,32	11,6
Prof. libérales cadres supérieurs	3,64	5,8	8,02	7,28	3,05	4,31	5,7
Commerçants-artisans	1,25	1,6	2,95	2,25	1,94	2,20	2,2
Agriculteurs	0,36	—	—	0,47	—	0,11	0,1
Sans professions déterminées	8,78	16,9	10,76	—	41,50		6,3

Figur 25: Tabel 14

12 Afsluttende bemærkninger

Bemærkelsesværdigt er det også, at disse tendenser, som det fremgår af tabellerne, har ændret sig meget lidt mellem 1963-64 og 1967-68, hvilket viser, at kulturhusene har lagt sig fast på et bestemt publikum, – og måske nok kunne ønske sig et bredere publikum, men ikke har gjort sig særligt store anstrengelser for at opsøge eller vinde dette "non-public"for sig. Man kunne således enten tænke sig, at man lagde an på et mere folkeligt program, hvilket dog ville stride mod kulturministeriets 'høje' mål med kulturhusene, eller man kunne forestille sig, at kulturhusene prøvede at undervise publikum i at forstå den kunst, man præsenterede. Det ville imidlertid stride mod et andet princip - nemlig, at man ikke bør 'manipulere' med publikum. Man har således dækket sig ind mod kritik fra enhver kant. Men man har samtidig givet afkald på at få et 'ikke-publikum' i tale - hvilket måske i sidste ende kan blive farligt for samfundet. Man kan således ikke sige, at kulturhusene har virket samlende på de sociale lag – tværtimod – og altså ikke stabiliserende på samfundet, hvilket jo ellers var et af kommissionens hovedformål.

Man må altså endnu en gang konstatere, at det er meget vanskeligt at sætte sig ud over de sociale skel i samfundet, og at de klasseskel, der findes overalt også genspejler sig inden for kulturlivet og kulturhusene. Ja, kulturen er endog ligefrem blevet et middel for visse samfundsklasser til at hævde deres sociale status og holde 'pøbelen' på afstand. Undersøgelser har således vist, at en vis gruppe af kontingentbetalende medlemmer benytter kulturhusene så lidt, at medlemskabet må have andre årsager end den rent kulturelle side af sagen, og bl.a. må anses som værende et middel til social distancering. Dette gælder især dele af middelklassen, som - med den stigende indkomstudjævning - i forbrugsvanerne (herunder kulturelle) ser den eneste mulighed for at hævde deres sociale status i forhold til arbejderstanden. Hvor kulturhusene altså efter planen skulle have virket samlende på samfundets forskellige klasser, har de undertiden tværtimod virket som et middel til at øge kløften mellem disse.

Retfærdigvis må det dog anføres, at man på det seneste har gjort forsøg på at integrere uddannelse og kultur. Med støtte fra 3 ministerier – kulturministeriet, 'le Secrétariat d'Etat à la Jeunesse et aux Sports og undervisningsministeriet - har man oprettet et kombineret uddannelses- og kulturcenter i Yerres (Essonne). Man forsøger her at integrere undervisning, kulturelle og socio-kulturelle aktiviteter og sportsarrangementer. Som centret fungerer i øjeblikket omfatter det et gymnasium på 1000 elever, et ungdomshus (maison des jeunes), et kombineret bibliotek-diskotek, sportsfaciliteter, udstillingslokaler, et „centre social“ (hvor man i højere grad sigter på kontakten mellem publikum indbyrdes end mellem kunstner og publikum), en børnehave, en restaurant, et „atelier d'animation artistique“, som omfatter et teater (et slags værkstedsteater, som sigter på den direkte kontakt med publikum).

Dette samarbejde mellem de forskellige ministerier på det kulturelle område begrænser sig ikke til dette ene tilfælde. Herom vidner oprettelsen af „le FIC“ (le Fonds d'Intervention Culturelle), som stiftedes af det interministerielle råd (conseil interministériel) i juni 1970. Denne fond har til formål at financiere interministerielle kulturelle aktioner, som ikke kunne have været påbegyndt uden særtilskud, yde tilskud til forskning på området og i det hele taget fremme et bredt kulturpolitisk samarbejde.

Alex Skadhauge Andersen,
København i september 1972

Litteratur

Documentation française (1969). *Les Cahiers français*. Nr. 138-139. La Documentation française.

– (1971). *Rapport des Commissions du VIe Plan - 1971-75 - Affaires Culturelles*. Paris: La Documentation française.

– (1972). *Vie culturelle et pouvoirs publics*. Paris: La Documentation française.

du Boisberranger, Guy (1971). „Les Maisons de la Culture". I: *Aménagement du Territoire et Développement régional*. Bd. IV. Grenoble: Institut d'Etudes politiques, s. 451–508.

Entrevan, Claude (1969). „L'action culturelle et les Maisons de la Culture". I: *Revue du Droit public et de la Science politique en France et à l'Etranger*. Nr. 5. Septembre - Octobre 1969. Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, s. 815–896.

Gaudibert, Pierre (1972). *Action culturelle: intégration et/ou subversion*. Mutations - Orientations. Paris: Casterman.

Journal Officiel (1971). *Le VIe Plan de Développement Economique et Social -1971-1975*. Paris: Imprimerie des Journaux Officiels.

Michel, M. (1972). *Interview*. Samtale med M. Michel, Chef du Bureau des Affaires Générales et de la Documentation. Forskellige ministerielle publikationer, indhentet hos det franske kulturministerium.

Hvor andet ikke er angivet, er alle fig., tabeller og kort taget fra Guy du Boisberranger (1971). „Les Maisons de la Culture". I: *Aménagement du Territoire et Développement régional*. Bd. IV. Grenoble: Institut d'Etudes politiques, s. 451–508.